

החלון ושברו

יובל סער

המשבר הכלכלי לא פסח על עולם העיצוב. נרמה שכל מעצב כבר מרגיש את אותותיו: בדרשה להוריד מחירים, בהיעלמותם של ספקים ובחששות הגוברים כיצד לשרוד את החורש. לא רדיכל גל גאון יש רווקא נקורת מבט שונה על המתרחש. בוהירות רבה הוא מתנבא על התחלה של מורדניזם או רנסנס חרש. לא פחות.

גאון, בן 41, הוא בוגר המחלקה לא-רדיקטטורה בבצלאל ובוגר התוכנית למנהלים בפקולטה למינהל עסקים ע"ש רנאטי באוניברסיטת תל אביב. הוא משמש כיום כמרצה בכיר לעיצוב במכון הטכנולוגי חולון ובשנה האחרונה מתמקד בניהול ריזמות של עיצוב.

"אני רואה רמיון רב בין מה שקורה היום לבין תופעות חברתיות, תרבותיות ואסתטיות שהתפתחו לפני 100 שנים, כמעבר בין המאות ה-19 ל-20, וסביב המשבר הכלכלי של 1929", הוא אומר. "אז צמחו, למשל, האר-דקו והאר-נובו, ואילו היום יש מגמות בעיצוב כמו עי-סוק מוגבר בטבע, שבא לידי ביטוי בה-גדלה ובהעצמה של תופעות טבעיות, שימוש בחומרים לא רגילים, עצמות, שלדים, עורות".

גאון מביא כרוגמה את האמן היפאני יושיקו טיקוג'ין, שמשמש באמצעים טכנולוגיים ובפיתוחים תע-שייתיים וכולל אותם בעבודות בעי-צובו. טיקוג'ין אינו חושף את תהליך היצור של הרהיטים שהוא מציג, אך הסברה הרווחת היא שהוא מנצל ידע שפותח למטרות תעשייתיות, שמא-פחד למינדרלים לגרול באופן מואץ. בעזרת בקרת אקלים וחומרים נוספים הוא כנראה מציב את המינדרלים על גבי שלד וכמשך כמה שבועות המינדרלים שגרו מתפתחים לצורת הרהיט המבו-קש. לרברי גאון, "אפשר להגיד שהוא הראשון שמגרל רהיטים, תופעה שלא-ספק עוד נשמע עליה. בריוק כמו של-פני 20 שנה היה קשה לרמיין הרפסה בתלת ממד, כך גם גידול אובייקטים נשמע היום לא ריאלי".

רמיון נוסף מוצא גאון בשימוש הגרול באורנמנטיקה בעיצוב ומגייס לטובתו את המניפסט המפורסם שסיר-סם ב-1908 אדולף לוס, "קישוט ופשע", כתגובת נגר לתנועת הארטס-קראפטס.

לוס התנגד נחרצות לסגנון הניאור-קלאסי הקישוטי, שהיה נהוג עד תקו-פתו. את המלה "פשע" הוא בחר משום שלטענתו הזמן והמשאבים היקרים של אומנים ביצירת קישוטים לארדיכלות מתבזבזים ואינם תורמים רכר לחברה ולתרבותה.

"היום האורנמנטיקה בעיצוב נמ-צאת כאחר השיאים שלה, ונרמה לי שתגובה רומה לזו של לוס תצא בק-רוב", הוא מעריך. "מרובד כמוכן בתור-בנות אחרות ובאסתטיקה אחרת לגמרי. ההברלים גדולים מאוד, רכר שבא לידי ביטוי באופני היצור, בהפצת הרעיונות וככמות הזדמנים והמגמות. זה לא שיש סגנון אחר מוביל".

זה בכלל ריאלי לחשוב בעידן העי-כשווי על סגנון אחר מוביל?

"כרגע לא, אבל אני לא מרכר על השנה הקרובה אלא על עתיד רחוק יותר. אחרי כל תקופה של כאוס ואק-לקטיות יש רצון חברתי ותרבותי לג-קות ולחרש. הרנסנס מחייה, או מחייה מחדש. ההחייאה תצטרך להיות קשורה

גל גאון: "אחרי כל תקופה של כאוס ואקלקטיות יש רצון חברתי ותרבותי לנקות ולחדש. הרנסנס מחייה, או מחייה מחדש"

לאיכות הסביבה ולחיבור של תרבויות שונות, לארם החרש של המאה ה-21. האם אפשר לדעת כבר היום מה ייצג את הארם הזה, או שנוכל לדעת זאת רק בעוד שנים בראייה לאחור?

"הבחירות בארצות הברית שבהן זכה ברק אובמה העלו את הרמות של גיבור-העל החרש שלכאורה יפתור את כל המי-שברים: הסביבתי, הכלכלי והתרבותי. מבחינה זו, אובמה כבר מייצג את הארם הזה: הנשיא השחור הראשון של ארצות הברית. זה הכי סמלי שאפשר. כל מי שהיה אנטי גיבור, זרמי השוליים, יקבי-לו את האפשרות להגיע לקדמת הבמה ולהוביל. אנחנו לא יודעים עדין מי אלו יהיו אבל לא יהיו מי שהיינו רגילים אליהם עד היום. הורו וסיון הן אובמה של עולם העיצוב. זה יגיע משם, לא מהרר-מיננטיות הקלאסית הלבנה. 200 אלף המעצבים שמתחנכים היום בסיון, זה

■ המשבר הכלכלי לא פסח גם על האמנים, הארכיטקטים והמעצבים. הצעירים ביניהם יאלצו לעבוד יותר ולקבל פחות, אך רווקא להם נוצר חלון הזדמנויות להגיע לקדמת הבמה ולהוביל

כורסה בעיצוב האמן היפאני יושיקו טיקוג'ין. הראשון שמגרל רהיטים בעזרת מינדרלים

עיצוב ולמצוא את הפלטפורמה הנכונה שעולה פחות. כעבור התעשייה, הזמן של המעצב הוא העלות היחסית הכי זולה להשקיע בה כשביל לפתח מוצר-רים או שירותים חדשים. זה מה שהשוק מצפה לקבל היום. אבל זה עובר גם להפך. זה הזמן של התעשייה לשלם על קריאטיבי, כרי למצוא פתרונות יציר-תיים ולשרוד את המשבר".

לא מעורר במיוחד. "להפך. אני חושב שהמעצבים צדי-כים להתעורר. תקופה של משבר היא התקופה האמיתית לפרות. יצירתיות היא הכוח האמיתי לצאת מכל משבר". מסקנה רומה עלתה גם ביום חמי-שי האחרון בפאנל בנושא עיצוב בעידן המשבר הכלכלי העולמי. את הפאנל, שהתקיים לדגל השקת קטלוג הבוגרים של מסלול "אורות עיצוב" בתוכנית התואר השני לעיצוב תעשייתי באקר-

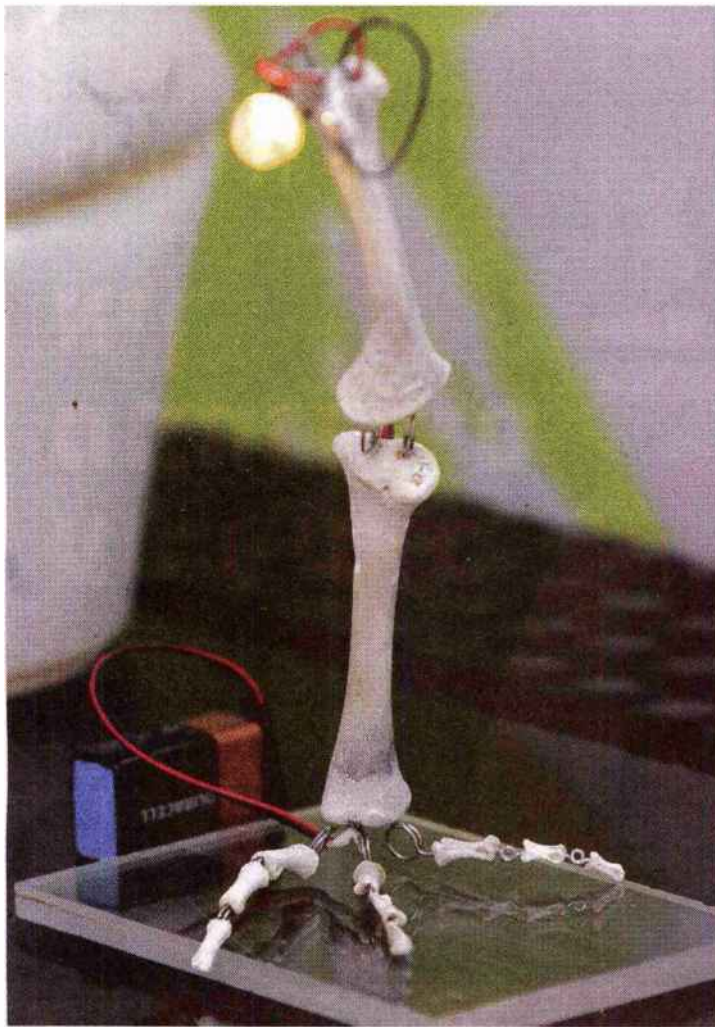
כשהבועה התנפצה המשכנו להשתמש באותם השידורים. רוגמה אחרת היא עולם המסעדות - אנחנו עריין רוצים לאכול את האוכל הכי טוב אבל רוצים לשלם עליו פחות. אותו הרבר קודה גם בעיצוב: מעצבים צדיכים לספק עיצוב טוב במחירים נמוכים יותר. לא נפסיק לצרוך או לרצות עיצוב טוב מפני שאין לנו כסף. אחת השיטות שמאפשרות את זה היא ה-DIY, 'עשה זאת בעצמך'. ערך גבוה בעיצוב משמעותו להבין מגמות חדשות ולפעול בתוכן, לא למחור מלאי אלא ליצור תוצרים חדשים תוך שמירה על רמת מחירים נמוכה מבעבר".

כלומר המעצבים יצטרכו לעבוד יותר בשביל פחות כסף? "לא רווקא. אני חושב שהיום זו ההזדמנות הגדולה של מעצבים לה-ראות את הקריאטיבי שלהם, לחשוב איך הם מייצרים ערכים גבוהים של

גל אריר שאנחנו לא מכירים אותו ולא יודעים לגמרי איך הוא ישפיע. אבל את הניצנים כבר רואים". מה ההברל? כבר היו השפעות של אלמנטים מהמזרח הרחוק על התרבות המערבית, זה לא חדש. "ברמה הכי כסיסית אין חרש. אנחנו כל הזמן מעכלים את העבר ומשכללים אותו עם האמצעים החדשים, זה היופי. אנחנו צורכים את הזיכרון, מפרקים אותו ומרכיבים אותו מחדש. בגלל זה אני מרכר על רנסנס. לא עיכול, אלא משהו חרש שאנחנו עוד לא יודעים איך הוא יידאה".

מה ההשפעה של המשבר הכלכלי על עולם העיצוב? "עלות נמוכה וערך גבוה הן הצורך של השנתיים הקרובות. אני משווה את זה לעידן של בועת הרטיקום. התרג-לנו לצרוך שירותים ברמה גבוהה, וגם

10.13x26.64	32	עמוד 14	הארץ - גלריה	24/12/2008	16158157-4
83313					

תצלום: תכרת טהול

מנורת שולחן עשויה מעצמות תרנגולת בעיצוב ליאורה רזין. הוצגה בביתן "neo" בגני התערוכה בתל אביב

שיית הרכב האמריקאית, אמר שבמצב זה יש שתי אפשרויות: "האם זה ייעשה על ידיך או על ידי מישהו אחר, ואם לא ברטרויט או בקודיאאה או ברנמרק". צוקרמן ציין שמבחינה זו קטלוג הבוגרים הוא סנונית ראשונה לבניית דוד חרש של מעצבים שפניהם לע" בד החברה שסביבם. בהמשך התייחס לפערים הכלכליים הגדולים שנוצרו בעידן החדש, והביא כדוגמה את הפ" דיטים שמוצגים בחלונות הראווה של השרדה החמישית בניו יורק לעומת שלטי הפרסומת האנושיים, שהולכים על המדרכות ומפרסמים חליפות זולות או שירותי מניקוד. צוקרמן קרא לסטודנטים לנצל את חלון הזדמנויות מכיוון שבדגע שהשפע יחזור הכל יחזור להיות אותו הרכב. גם פרופ' טרזי קרא לסטודנטים ליזום ולשאול את עצמם איזו תעשייה הם משרתים, ולא לתת לטכנולוגיה להיות במדכו, אלא להיות הלב שסביבו יבואו אנשי השיווק, המהגרים ושאר הגורמים שמעורבים בתעשייה. בסוף הפאנל נרמה היה שמלבר קדיאות עידוד לא ניתנו לסטודנטים הכלים ליישם הלכה למעשה את העצות שקיבלו. נרמה שכבר כעת מבינים הסטודנטים שכדי לשלם את החשבונות ואת שכר הדידה שלהם, לא רי בסיס מאות אופטימיות. צריך גם לעבוד.

פרופ' עזרי טרזי קורא לסטודנטים לעיצוב ליחום ולשאול את עצמם איזו תעשייה הם משרתים, ולא לתת לטכנולוגיה להיות במרכז

מיה בצלאל, הנחתה העיתונאית חגית פלג רותם, והשתתפו בו פרופ' אדנון צוקרמן, נשיא האקדמיה; פרופ' עזרי טרזי, ראש התוכנית לתואר שני בעיצוב תעשייתי; חיים פרנס, ראש המחלקה לעיצוב תעשייתי; פרופ' שמוליק קפלן, מרצה בכיר במחלקה לעיצוב תעשייתי; ומיכל איתן, יועצת לפיתוח עסקי. גם מרבדיהם של המשתתפים עולה שאיש עדיין לא יודע כיצד יסתיים המ" שכר וכיצד ישפיע על העולם ככלל ועל תחום העיצוב בפרט. טרזי התייחס בד" בריו למשבר הכלכלי של 1929 שגרם לסגירתו של בצלאל עקב מחסור בתדיר מות, עד שנפתח מחדש בשנת 1935. עם זאת, המשתתפים השמיעו רב" דים אופטימיים על מקומם של המעצבים בשעה זו. פרופ' צוקרמן ציטט את עיתונאי "ניו יורק טיימס", תומס פריי דמן, שבהתייחסו למשבר שעובדת תע"